כל שעה פרק שני פסחים לב.

גמ' ואחד הסך. דאמרי' בפ' במה דיומא (דף עו:) **סיקה** כשמיה ושמיה בכולל אלילה והכא כתיב (ויקרא כב) כי יאכל קדש בשגגה דאילו גזלה והשליכה לנהר אפי' בשוגג דלא ידע שהיא תרומה אינו משלם מומס אלא קרן כשאר מזיק חולין דעלמא דאמר מר (לקמן פ"ב) כי יאכל פרט למזיק: **ומומס חומשא.** שהמשלומין נעשין תרומה ואם חזר ואכל בשוגג אותו חומס ראשון חוזר ומשלם חומשו עליו: **איבעיא להו.** כיון דגבי תרומה בשוגג קפיד רחמנא אתשלומי פירות ולא מעות כדכתיב ונתן לכהן את הקודש[ה] לפי מדה משלם או לפי דמים משלם. בגזלן דחולין שוגג או מזיד וכן גזלן דתרומת מזיד לא איבעיא לן כיון דלא קפיד רחמנא אתשלומין דידהו דאמרי[ו] יאיב[ז] לרגות אפילו שוה כסף ואפילו סוכין ודלי לפי דמים משלם אבל בתרומה שוגג איבעיא לן הואיל והקפידה התורה בשלם פירות: **כל היכא דמעיקרא.** כשאכלה הוא שוגג הך גרוגרת ד' זוזי והשתא כשמשלם שוגג זוזא ותו לא לא מיבעיא לן נהי נמי דאיכפר ליה אכילת תרומה בתשלומי מדה מיהו ממונא דכהן אוכל (ממונא) הוא[ח] ולא גרע משאר ממונא דחולין שהדיינין גוזלין ממנו כשעת גזילה כדכתיב (ויקרא ה) אשר גזל כמה שגזל[ט]: **גריוא משלם.** ואע"ג דשוגג השתא טפי אי דילמא לפי דמים משלם דאע"ג דהקפידה התורה בשלם פירות לא הקפידה אלא לפי הדמים כשאר תשלומין ומה שיעלם יעלם בפירות: **גרוגרות.** תאנים יבשים: **תמרים.** משוכין מתאנים ודמיהן מרובים: **אכל גרוגרות.** דתרומה שוגג: **זכינא.** לוקחים: **אימא סיפא במזיד פטור מן התשלומין ואי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור.** אי אמרת בשלמא דכולא מוקמא דריש משום דלפי מדה משלם סיפא דאינו אלא כשאר גזלן דמשלם מעות ולפי דמים פטור מן התשלומין דתמן בפסח לאו בר דמים הוא אי אמרת ר' יוסי הגלילי וכר דמים הוא אמאי פטור: **כרבי נחוניא בן הקנה.** דאמר המתמיה כרת פטור מן התשלומין ולית טעמא[י] מאסון אסון והא הדין לתמייה מיתת שמים כגון אוכל תרומה מזיד. וסיפא דמתני' בזיד בתרומה ולא בתמן ופטור משום מיתה ובדין הוא דלישמעי' במזיד דתרומה דעלמא דלאו תמן בפסח דפטור מתשלומין משום מיתה ומשום ריש[יא] נקט מילתא בתמן בפסח דלשמועינן דהיכא דשגג בשמיהם מיי דתמן בר דמים הוא ושוגג דריש[יב] דשגג בשמיהן דאי שגג בתמן והזיד בתרומה מאי חומש איכא ואי שגג בתרומה והזיד בתמן אמאי משלם הא אימיי ליה כרת ופיפא לשמועינן דהזיד בתרומה אפילו שגג בתמן פטור דמיתה בידי שמים כי כרת דאי הזיד בתמן והא דפטר ליה משום כרת הוא דפטר ליה לשמעי' כולה מתני' בתמן חולין של תכיכו וניתני שוגג מיי ומזיד פטור משום כרת: **כפנאי.** לפי מדה או לפי דמים: **פטור מתשלומין.** אין שוגג כין מזיד: **מה הנאה יש.** לו להכן בתרומה טמאה שאסורה באכילה להכן ואי אכלה זר שוגג משלם קרן וחומש דליכא למאן דפליג אתממא דתנן לעיל אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה דלפי מדה משלם ואע"ג דלאו בר דמים הוא: **היתר הסקה.** דכתיב (במדבר יח) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי שתי תרומות בשמעא אחת טהורה ואחת טמאה וכתיב לך תהיה להסקה [ובמות עד.]: **תרומת חוטים וענבים.** מסקה הן ואינן ראויין להסקה ולגלף נמי לא כדאמרינן בפ"ק (דף כ:) משום תקלה ובההוא נמי סגיא ליה דזר האוכלה פטור מלשלם ור' יוחנן בן נורי מחייב דקסבר לפי מדה משלם: **בד"א.** דמשכחת תרומת חמץ בפסח דקדשה בהפרש תרומה והחמילה והוא הדין להפרישה חמץ קודש הפסח: **אכל מפרש תרומת חמץ.** בפסח כגון חטים שהחמילו דברי הכל אפי' לרבי יוסי הגלילי דשרי חמץ בפסח בהנאה וחזיא ליה להסקה ולקמן [לב.] מפרש טעמא בשילהי שמעתין: **אם הקדש.** משמע אם הקדש שאכל אלמא לאו להיות קדש היה שכשישלם דוגמתן יהא שם קדש חל עליו: **פרש לאוכל תרומת חמץ בפסח.** שכשמשלם דוגמתן אין שם קדש חל עליו: **וכי מה הנאה יש לו.** להכן בה ומה הפסידו נהי נמי דלית לן הא דרשה מיהו מה ישלם הואיל ואין לו דמים: אמר

דבר הראוי להיות קודש פרט לאוכל תרומת חמץ. פי' הפסוק משמע שיתן לו דבר הראוי להיות קודש כמו שאכל ואע"כ מה שאכל בעינן דבר הראוי להיות קודש וחמץ בפסח אינו ראוי להיות קודש כדתניא לעיל אכל מפרש (א) חמץ ד"ה אין קדוש אע"ג דבכל עניין פטור הכא מתשלומין אפי' שהיה לה שעת הכושר ולקמן מוקמא הא דלד"ה אין קדוש היינו שלא היה לה שעת הכושר אור"ת היינו לרבי יוסי הגלילי אבל לרא"י הואיל וסבירא ליה דחמץ בפסח אסור בהנאה אפילו היה לה שעת הכושר אין ראוי להיות קודש דאין כאן נתינה והיינו דקאמר ליה לרא"י מה הנאה יש לו בה כלומר הואיל ואין לו הנאה בה אין ליה למעוטי מקרא כדפרישית:

ואחד הסך אחד תרומה טמאה ואחד תרומה טהורה משלם חומש וחומשא דחומשא איבעיא להו כשהוא משלם לפי מדה משלם או לפי דמים משלם כל היכא דמעיקרא שויא ארבעה זוזי ולבסוף שויא זוזא לא תיבעי לך דודאי כדמעיקרא משלם לפי דמים דלא גרע מגזלן דתנן (א)כל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה כי תיבעי לך דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ארבעה מאי לפי מדה משלם דא"ל גריוא אכל גריוא משלם או דילמא לפי דמים משלם בזוזא אכל בזוזא משלם אמר רב יוסף תא שמע (ב)אכל גרוגרות ושילם לו תמרים תבא עליו ברכה אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם אמטו להכי תבא עליו ברכה דאכיל גריוא דגרוגרות דשויא זוזא וקא יהיב גריוא דתמרים דשויא ארבעה אלא אי אמרת לפי דמים משלם אמאי תבא עליו ברכה בזוזא אכל בזוזא קא משלם אמר אביי לעולם לפי דמים משלם ואמאי תבא עליו ברכה דאכל מידי דלא קפיץ עליה זביניה וקא משלם מידי דקפיץ עליה זביניה: תנן האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם שפיר אלא אי אמרת לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא אין הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר (ג)חמץ בפסח מותר בהנאה אי הכי אימא סיפא במזיד פטור מן התשלומין ומדמי עצים אי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור מן התשלומין ומדמי עצים סבר לה כר' נחוניא בן הקנה דתניא (ד)רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין וכו' כתנאי (ה)האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומין ומדמי עצים דברי רבי עקיבא ר' יוחנן בן נורי מחייב אמר לו רבי עקיבא לר' יוחנן בן נורי וכי מה הנאה יש לו בה אמר לו ר' יוחנן בן נורי לר"ע ומה הנאה יש לאוכל תרומה טמאה בשאר כל ימות השנה שמשלם אמר לו לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה (ו)יש לו בה היתר הסקה תאמר בזה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה (ז)הא למה זה דומה לתרומות תותים וענבים שנטמאה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה בד"א במפריש תרומה והחמיצה אבל מפריש תרומת חמץ דברי הכל אינה קדושה תניא אידך (ח)ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח שפטור מן התשלומים ומדמי עצים דברי ר' אליעזר בן יעקב ור"א חסמא מחייב אמר לו ר"א בן יעקב לר"א חסמא וכי מה הנאה יש לו בה אמר לו ר"א חסמא לר"א בן יעקב וכי מה הנאה יש לו לאוכל תרומה טמאה בשאר ימות השנה שמשלם אמר לו לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר הסקה תאמר בזו שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה אמר לו אף בזו יש לו בה היתר הסקה שאם רצה הכהן (ט)מריצה לפני כלבו או מסיקה תחת תבשילו אמר

אבל גרוגרות. דתרומה שוגג: **זכינא.** לוקחים: **אימא סיפא במזיד פטור מן התשלומין ואי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור.** אי אמרת בשלמא דכולא מוקמא דריש משום דלפי מדה משלם סיפא דאינו אלא כשאר גזלן דמשלם מעות ולפי דמים פטור מן התשלומין דתמן בפסח לאו בר דמים הוא אי אמרת ר' יוסי הגלילי וכר דמים הוא אמאי פטור: **כרבי נחוניא בן הקנה.** דאמר המתמיה כרת פטור מן התשלומין ולית טעמא[י] מאסון אסון והא הדין לתמייה מיתת שמים כגון אוכל תרומה מזיד. וסיפא דמתני' בזיד בתרומה ולא בתמן ופטור משום מיתה ובדין הוא דלישמעי' במזיד דתרומה דעלמא דלאו תמן בפסח דפטור מתשלומין משום מיתה ומשום ריש[יא] נקט מילתא בתמן בפסח דלשמועינן דהיכא דשגג בשמיהם מיי דתמן בר דמים הוא ושוגג דריש[יב] דשגג בשמיהן דאי שגג בתמן והזיד בתרומה מאי חומש איכא ואי שגג בתרומה והזיד בתמן אמאי משלם הא אימיי ליה כרת ופיפא לשמועינן דהזיד בתרומה אפילו שגג בתמן פטור דמיתה בידי שמים כי כרת דאי הזיד בתמן והא דפטר ליה משום כרת הוא דפטר ליה לשמעי' כולה מתני' בתמן חולין של תכיכו וניתני שוגג מיי ומזיד פטור משום כרת: **כפנאי.** לפי מדה או לפי דמים: **פטור מתשלומין.** אין שוגג כין מזיד: **מה הנאה יש.** לו להכן בתרומה טמאה שאסורה באכילה להכן ואי אכלה זר שוגג משלם קרן וחומש דליכא למאן דפליג אתממא דתנן לעיל אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה דלפי מדה משלם ואע"ג דלאו בר דמים הוא: **היתר הסקה.** דכתיב (במדבר יח) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי שתי תרומות בשמעא אחת טהורה ואחת טמאה וכתיב לך תהיה להסקה [ובמות עד.]: **תרומת חוטים וענבים.** מסקה הן ואינן ראויין להסקה ולגלף נמי לא כדאמרינן בפ"ק (דף כ:) משום תקלה ובההוא נמי סגיא ליה דזר האוכלה פטור מלשלם ור' יוחנן בן נורי מחייב דקסבר לפי מדה משלם: **בד"א.** דמשכחת תרומת חמץ בפסח דקדשה בהפרש תרומה והחמילה והוא הדין להפרישה חמץ קודש הפסח: **אכל מפרש תרומת חמץ.** בפסח כגון חטים שהחמילו דברי הכל אפי' לרבי יוסי הגלילי דשרי חמץ בפסח בהנאה וחזיא ליה להסקה ולקמן [לב.] מפרש טעמא בשילהי שמעתין: **אם הקדש.** משמע אם הקדש שאכל אלמא לאו להיות קדש היה שכשישלם דוגמתן יהא שם קדש חל עליו: **פרש לאוכל תרומת חמץ בפסח.** שכשמשלם דוגמתן אין שם קדש חל עליו: **וכי מה הנאה יש לו.** להכן בה ומה הפסידו נהי נמי דלית לן הא דרשה מיהו מה ישלם הואיל ואין לו דמים: אמר

מסורת הש"ס

(א) ב"ק נב: וש"נ. (ב) עירובין כט:. (ג) [לעיל כב. מח:]. (ד) לעיל כט. [וש"נ]. (ה) [תוספתא פ"ח ה"ח]. (ו) [לקמן לב.]. (ז) [עי' תוס' ביצה מ: ד"ה ומלו]. (ח) [ויקרא כב]. (ט) [ב"ק ז.]. (י) [במות כח]. (כ) [חולין ל"ל: מיהו אוכל ממונא דכהן הוא]. (ל) [ב"ק סו.]. (מ) [כתובות ל.].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דבר וכו' לעיל אכל מפרש תרומת חמץ וכו' ולקמן מוקמי. נ"ב בד' לג סוף ע"א:

גליון הש"ס

גמ' דלא גרע מגזלן. ק"ל הא מ"מ נ"מ דאם איט חייב רק מדין גזלן יכול לשלם מד גרוגרת כפירות לגאת ידי ספרה והשאר משלם בתמות והכהן יכול למחול וגם המתים הוא רק מן מד גרוגרת. אבל אם לפי דמים צריך לשלם ד' גרוגרת ומומס מפרי והכהן אין יכול למחול: תוד"ה דבר בו' אע"ג דבבל ענין אמור הבא מתשלומין. ק"ל למאי נקטו קודשיהם בלבד דמסתמא קאמר בכל ענין הלא פ"א כלל בנוגע אחריעא דכל אכל תרומה חמץ פ"ב המאכל היה לה שעת הכושר אביא דאלי"ב לא משכחת שהיא תרומה ול"ע:

מוסף רש"י

ואחד הסך. שמן של תרומה, דמיכה כשמיה ושמיה כאלילה, דאמרינן בפרק בתרא דיומא (עו.) שמיה כאלילה מוקלבת לפני ה' ונר ומתיב ביה תירוצך, ומיכה כשמיה דכתיב ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו, אבל אם ניעורה על ידי דבר אחר אינו משלם חומש, דאיט כי יאכל קדש כמיב, פרט למזיק את הקרבנות על ידי דבר אחר שאינה אכילה (ב"מ נד:). **וחומשא דחומשא.** כגון אם נתן קצן וחומש מן חולין כמשפטו ונעשו התשלומין תרומה, וחזר ואכל אותו חומש, משלם לאותו וחומשו (שם). **אכל גרוגרות.** של תרומה בשוגג (שרובין (שם)). **בזוזא.** כשוה זוז (שם). **היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין.** המליק נרם ביוהכ"פ ומתמיה כרת, פטור מן התשלומין כאילו הליקו בשבת שהוא מתמיה בנפשו מיתת ב"ד, דפטיש לן דפטור מלשלם כדכתיב (במות כח) ולא יהיה אסון עשה ענש, כל אם אסון יהיה לא ענש, אלא יוסכ"פ שמיתתו בידי שמים, שנכרתים חייו וכניו אסון הוא קרוי, שנאמר (בראשית מב) וקראו אסון, הלכך פטור מלשלם (לעיל כח. וכעי"ז כתובות ל.).

עין משפט נר מצוה

צב א מיי' פ"ב מהל' גזילה הל' (ח) ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ ס' שסב סעיף (ח) ב:
צג ב מיי' פ"י מהל' תרומות הלכה ו:
צד ג שם הלכה ה:

תורה אור השלם

ו. וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְיָסַף חֲמִשִׁיתוֹ עָלָיו וְנָתַן לַכֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ: ויקרא כב יד

רבינו חננאל

ואחד הסך. אחד אוכל תרומה טהורה ואחד אוכל תרומה טמאה משלם חומשה וחומש חומשה, והוא חומשא מלבר כדקתני בהריא שיהא הוא וחומשו חומשה, שנאמר ויסף חמישיתו עליו דברי ר' יאשיה. איבעיא להו לפי מדה משלם. פירוש קב אכל קב וחומשו משלם, או דילמא לפי דמים משלם, כלומר כפי שהיה שוה בשעה שאכלו. וכל היכא דהריא שויא ארבעה זוזי בעידן אכילתה והשתא שויא זוזא לא מיבעיא לן דודאי ארבעה זוזי משלם דלא גרע מגזלה, דתנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה, כי תיבעי לן היכא דמעיקרא הוה שויא זוזא והשתא שויא ארבעה מאי. ואתא רב יוסף למפשט לפי מדה משלם מיהא, אכל גרוגרות ושלם לו תמרים תבוא עליו ברכה, כלומר שאכל קב גרוגרות שדמיהם זוזא ושלם קב תמרים ששוים ארבעה זוזי. ודחה אביי לעולם לפי דמים משלם ואמאי תבוא עליו ברכה, ואי אית לך לימר וכי כל המשלם דבר שחייב בו מחויקין לו טובה ומברכים אותו, יש לך לומר לאו משום דקא משלם. אלא משום דמשלם דבר מעולה דקפיץ עליה זביניא. ואקשינן על אביי ממתני' דקתני האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם כר, ואי אמרת לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא. ומשני מתני' ר' יוסי הגלילי היא דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה, וסיפא דקתני במזיד פטור סבר לה ר' יוסי הגלילי כר' נחוניא בן הקנה דפוטר חייבי כריתות מן התשלומין. **בתנאי** כלומר יש תנא שאומר לפי דמים משלם, ויש תנא שאומר לפי מדה משלם, דתניא האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש במזיד פטור מן התשלומים ומדמי העצים דברי ר' עקיבא, ר' יוחנן בן נורי מחייב, אמר לו ר' עקיבא לר' יוחנן בן נורי מה הנאה יש לו שמשלם כר. עד שהשיבו ר' עקיבא לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה [היתר אכילה יש לו בה] היתר הסקה, תאמר בחמץ בפסח שאין לו בה היתר הנאה כלל לא באכילה ולא בהסקה, חמץ בפסח למה הוא דומה לתרומת חותים וענבים שנטמאת שאין לה היתר